

Lehmann Janusz, Arszyński Marian

Przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich

Ochrona Zabytków 19/1 (72), 91-94

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH*

BULLETIN DE L'INSTITUT ROYAL DU PATRIMOINE ARTISTIQUE. Wyd. Institut Royal du Patrimoine Artistique, Bruksela. Ukazuje się raz w roku.

Rocznik VII (1964), stron 282, ilustracje.

P. Coremans, *Historique et mission de l'Institut (Historia i zadanie Instytutu)*; Ch. Rimanque, R. V. Sneyers, *Le nouveau bâtiment, l'avant projet (Nowy gmach, projekt wstępny)*; L. Cassiman, Ch. Rimanque, *Le gros oeuvre (Budowla)*; A. de Grave, R. V. Sneyers, *L'équipement technique (Wyposażenie techniczne)*; R. Sneyers, M. Vandendestock, *Le parachèvement (Wykończenie)*, s. 9—131, 68 il, artykuły w języku francuskim i flamandzkim.

Artykuł, zmarłego w czerwcu 1965 r. dyrektora Instytutu w Brukseli, P. Coremansa o historii i zadaniach Instytutu, podaje podstawowe przesłanki, stanowiące osnowę założeń i projektowania pierwszego w świecie budynku przeznaczonego dla instytucji koncentrującej (w Belgii) działalność badawczą, konserwatorską i dokumentacyjną zabytków sztuki. W pozostałych artykułach w/w grupy omówiono 5-letni cykl realizacyjny, obejmujący opracowanie założeń projektowych, budowę, wyposażenie techniczne i urządzenie gmachu — siedziby Instytutu od października 1962 r.

A. Ballestrem, R. Didier, *Le Calvaire, la Madeleine et le Job de Wezemaal, Un groupe de sculptures gothiques polychromés (Pasja, Magdalena i Job z Wezemaal. Grupa polichromowanych rzeźb gotyckich)*, s. 132—152, 10 il.

Konserwacja grupy rzeźb gotyckich z kościoła św. Marcina w Wezemaal, obejmującej drewnianą pasję, składającą się z figur Chrystusa na krzyżu, Marii i św. Jana, oraz kamienne figury św. Marii Magdaleny i Joba, miała na celu restytuowanie gotyckiego wyrazu rzeźb przez usunięcie przemaalowań. Artykuł w pierwszej części (sygn. R. D.) zawiera analizę stylistyczną rzeźb z powołaniem się na szereg pozycji literatury. Druga część artykułu (sygn. A. B.), oprócz opisu przebiegu konserwacji, podaje ogólne sformułowania zasad obowiązujących przy konserwacji rzeźb polichromowanych.

G. Emile-Màle, *Le séjour à Paris de 1794 à 1815 de célèbres tableaux de Rubens, Quelques documents inédits (Pobył w Paryżu znanych obrazów Rubensa od 1794 do 1815)*, s. 153—171, 7 il.

Autorka, asystentka Oddziału Malarstwa Muzeum Luwru przeprowadziła badania dokumentów, dotyczących historii obrazu Rubensa „Zdjęcie z Krzyża”

z Antwerpii; uzyskane materiały skłoniły ją do kontynuacji studium nad obrazami Rubensa w Paryżu. Artykuł stanowi syntezę wyników.

L. Loose, *La stratiradiographie et le tirage cathodique, Une amélioration de la technique radiographique (Stratoradiografia i odbitka katodowa, Ulepszenie techniki radiograficznej)*, s. 172—186, 8 il.

Autor, kierownik pracowni fotograficznych Instytutu, opisuje aparaturę i jej zastosowanie do rentgenogramów, oraz porównuje uzyskane efekty z rezultatami otrzymywanymi drogą stratoradiografii, jeżeli stosuje się odrębnie obie techniki. Odbijanie katodowe może być, zdaniem autora, stosowane do ulepszenia zdjęć stratoradiograficznych. Metoda ta nie zdaje egzaminu w wypadku niedoświetlenia czy prześwietlenia radiogramów.

P. Coremans, J. Thissen, *Het wetenschappelijk onderzoek van het „Zelfportret van Stuttgart”, Bijdrage tot de Rembrandt vorsing (Naukowe badanie „autoportretu ze Stuttgartu”, Przyczynek do studiów nad Rembrandtem)*, s. 187—195, 6 il.

Wyniki badań autoportretu Rembrandta z galerii w Stuttgarcie, przeprowadzonych w Instytucie w 1962 r. metodami: fluorescencji, radiografii, mikrografii, mikroskopii, analizy chemicznej i w promieniowaniu podczerwonym.

R. Kléber, L. Masschelein-Kleiner, *Contribution à l'analyse des composés résineux utilisés dans les oeuvres d'art (Przyczynek do analizy związków żywicznych stosowanych w dziełach sztuki)*, s. 196—218, 15 il.

Wyniki badań analitycznych nad żywicami naturalnymi, kalafonią, sandarakiem, kopalem, terpentyną wenecką, damarą, mastyksem, elemi i ich związkami metalicznymi, mieszaninami, spoiwem i werniksem Rubensa, oraz niektórymi żywicami zmieszanyymi z olejem lnianym; przeprowadzono również badania obrazu analitycznego starzejących się żywic. Stosowano nast. metody analityczne: 1) Analizę widmową w podczerwieni przy użyciu aparatury samorejestrującej, a mianowicie spektrofotometru Perkin-Elmer 221; 2) chromatografię absorpcyjną na cienkiej warstwie silicazelu, preparowanej w aparaturze Desaga; rejestracja chromatogramów (fluorescencji w ultrafiolecie) na płytach fotograficznych.

* Stały przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich obejmuje 11 wydawnictw, których zestaw zamieszczono w z. 3 (62) rocznika XVI (1963) „Ochrony Zabytków” s. 69.

R. Versteegen, *La lumière réfléchie appliquée à la photographie des objets de Musée (Światło odbite stosowane w fotografii obiektów muzealnych)*, s. 219—228, 9 il.

Podaje schematy urządzeń do oświetlania światłem odbitym różnych typów fotografowanych zabytków muzealnych, oraz porównania fotografii wykonanych w świetle bezpośrednim i odbitym.

F. Tricot-Marckx, *Bepaling van het bindmiddel in een fragment van een wandschildering uit Thailand (Identyfikacja spoiwa z fragmentu tajlandzkiego malowidła ściennego)*, s. 229—233, 4 wykresy, str. w jęz. francuskim i angielskim.

Identyfikację przeprowadzono drogą analizy porównawczej widm podczerwonych w spektrofotometrze samorejestrującym Perkin-Elmer 221. Określono związki wchodzące w skład spoiwa.

J. Thissen, J. Vynckier, *Note de laboratoire sur les oeuvres de Juan de Flandes et de son école à Palencia et à Cervera (Nota laboratorium dotycząca dzieł Juana de Flandes i jego szkoły w Palencia i Cervera)*, s. 235—247, 10 il.

ÖSTERREICHISCHE ZEITSCHRIFT FÜR KUNST UND DENKMALPFLEGE. Wyd. Österreichisches Bundesdenkmalamt, Wien. Kwartalnik.

Rocznik XVIII (1964).

Zeszyt 1, stron 56, ilustracje.

L. Vlad Borelli, *Restauro di bronzi e ceramiche antiche (Konserwacja antycznych brązów i ceramiki)*, s. 1—5, 7 il.

Artykuł omawia problematykę prac Istituto Centrale del Restauro w dziedzinie konserwacji etruskich i rzymskich naczyń brązowych i ceramicznych ze szczególnym uwzględnieniem problemów estetycznych, a zwłaszcza problemu patyny.

K. Garas, *Werke österreichischer Maler des 17. und 18. Jahrhunderts in Budapest (Dzieła austriackich malarzy XVII i XVIII wieku w Budapeszcie)*, s. 5—11, 8 il.

Zwięzła charakterystyka ważniejszych pozycji zbioru z Muzeum Sztuki w Budapeszcie, zawierającego przeszło 70 cennych i nauce mało znanych obrazów malarzy austriackich i w Austrii działających malarzy obcych. Najwięcej uwagi poświęcono następującym artystom: G. Libalt, M. Albomonte, F. A. Maulbertsch, J. M. Schmidt, M. Meytens.

P. L. Grill, U. Ocherbauer, *Der Turm von Maria Strassengel (Wieża kościoła Maria Strassengel)* (s. 11—26, 18 il, 4 rys.

Po rozważaniach pierwszego z autorów na temat mariologicznych aspektów symboliki wieży, następuje szczegółowe przedstawienie przez drugiego autora jej problematyki historycznej i konserwatorskiej. Przeprowadzone konwencjonalnymi metodami prace (złotwienia i wymiana elementów kamiennych) miały na celu wzmocnienie statyczne piaskowcowego korpusu tej wzniesionej po poł. XIV w. nad boczną absydą wieży, oraz konserwację i rekonstrukcję jej bogatej dekoracji.

B. Berthelson, *Die Denkmalpflege in Schweden (Ochrona zabytków w Szwecji)*, s. 27—33, 6 il.

Charakterystyka działalności i organizacji szwedzkiego starożytnictwa i ochrony zabytków od znanego edyktu z 1630 r. do ustanowienia nowoczesnych form państwowej służby konserwatorskiej i muzealnej. Omówienie współczesnej struktury, prawnych i finansowych podstaw działania oraz aktualnej problema-

Wyniki laboratoryjnych badań elementów obrazów wym. w tytule, tzn. drewna, gruntu, warstwy malarzkiej, przeprowadzonych metodami: mikrograficzną (drewna, przekrojów warstw gruntu, barwnych i werniksu oraz włókien tkaniny) i analizy chemicznej (spoiwa, pigmenty, grunt).

Kronika, s. 248—281, 16 il.

Przegląd najważniejszych prac Instytutu w 1963 r., a mianowicie: uzupełnienia archiwum ikonograficznego, prace laboratorium nad zabytkami malarstwa sztalugowego i ściennego, rzeźby, zabytkami metalowymi, kamiennymi, materiałami, badania fizyczne i fizyko-chemiczne, współpracę z UNESCO i ICOM'em, prace działu pomników historycznych, służby archeologicznej, biblioteki centralnej, Narodowego Centrum Badań Prymitywów Flamandzkich, Narodowego Centrum Badań Archeologicznych w Belgii, oraz staże Instytutu. Kronika w języku francuskim i flamandzkim.

Artykuły w języku flamandzkim są z reguły opatrzone streszczeniami francuskimi i na odwrót artykuły w języku francuskim streszczeniami w języku flamandzkim.

Janusz Lehmann

tyki pracy w poszczególnych dziedzinach (archeologia, ochrona krajobrazu, układy przestrzenne, architektura).

G. Schmidt, *Neues Material zur österreichischen Buchmalerei der Spätgotik in slowakischen Handschriften (Nowe materiały do austriackiego późnogotyckiego iluminatorstwa w rękopisach słowackich)*, s. 34—40, 10 il.

Artykuł przedstawia treść książki A. Güntherowej i J. Misianika: „Illuminierte Handschriften aus der Slowakei”, Praha 1962, a następnie omawia obszernie perspektywę pełniejszej charakterystyki wielu zabytków austriackiego iluminatorstwa, otwierające się w związku z ukazaniem się tej publikacji.

F. Klauner, *Ein Apostelkopf von Hans Schäufelein (Głowa apostoła pędzla Hansa Schäufeleina)*, s. 40—43, 2 il.

Wnikliwa analiza formalna i ikonologiczna oraz oparte o nią studia porównawcze pozwalają autorowi na określenie sygnowanego monogramem Dürera i datą 1512 obrazu z opactwa Kremsmünster jako dzieła H. Schäufeleina z pocz. XVI w.

Recenzje.

Festschrift Hans R. Hahnloser zum 60. Geburtstag, Basel—Stuttgart 1961, (E. Doberer), s. 43—44.

Meisterwerke der österreichischen und deutschen Barockmalerei in der Alten Galerie am Landesmuseum Joanneum in Graz, Wien—München 1961, (G. Bittner), s. 44.

H. Wäscher, *Feudalburgen in den Bezirken Halle und Magdeburg*, „Deutsche Bauakademie-Schriften des Instituts für Theorie und Geschichte der Baukunst”, Berlin 1962, (W. Kitlitschka), s. 44.

Die Österreichische Galerie im Belvedere in Wien, Wien 1962, (W. Kitlitschka), s. 45.

Svergies Kyrkor, Konsthistorisk Inventarium, Kyrkor i Glanshammars Härad, Närke, Bd. 92, Stockholm 1961, (E. Bacher), s. 45.

H. Keller, *Die Kunstlandschaften Frankreichs*, „Sitzungsberichte der Wissenschaftlichen Gesellschaft an der J. W. Goethe-Universität Frankfurt/Main”, Bd. I, nr 4, Wiesbaden 1963, (E. Doberer), s. 45.

O. J. Blazicek, *Slovník památkové péče*, Praha 1962, (Z. Kudelka), s. 45—46.

J. Weingartner, *Tiroler Burgen*, Innsbruck—Wien—München 1962, (W. Kitlitschka), s. 46.

Kunstjahrbuch der Stadt Linz, (1961), (1962), (1963), Wien—München, (E. Doberer), s. 47.

S. Wechssler-Kümmel, *Schöne Lampen, Leuchter und Laternen*, Heidelberg-München 1962, (K. Beitzl), s. 47.
H. Günthlein, J. M. Ritz, *Das Feuchtwanger Heimatmuseum*, „Die bayerischen Heimatmuseen”, Bd. I, Feuchtwangen 1962, (K. Beitzl), s. 47.
G. Schmidt, *Die Malerschule von St. Florian*, „Forschungen zur Geschichte Oberösterreichs”, Bd. 7, Graz-Köln-Linz 1962, (K. Holter), s. 47-48.

Kronika.

Tyrol. W. Frodl, *Tagung des Bundesdenkmalamtes 1963 in Tirol (Zjazd konserwatorski w 1963 r. zorganizowany przez Federalny Urząd Ochrony Zabytków na terenie Tyrolu)*, s. 49-52, 7 il.

Omówienie szeregu istotnych problemów teorii i praktyki konserwatorskiej w formie impresji na marginesie programu zjazdu (granice ingerencji, konserwacja „twórcza” i „dogmatyczna”, zachowanie charakteru małych osiedli, problem barwy w architekturze itd.).

Karyntia. S. Simony, *Die Restaurierung des Stiftes Ossiach (Restauracja opactwa w Ossiach)*, s. 53-55, 4 il.

Artykuł zawiera opis XVIII-wiecznego zespołu budynków klasztornych oraz charakterystykę prac budowlanych i konserwatorskich, prowadzonych tam w związku z adaptacją zabytku na hotel.

G. Mossler, *Ausgrabung Frög, Rückblick-Ausblick (Wykopaliska w Frög, ich przeszłość i przyszłość)*, s. 55-56, 1 mapa.

Krótką charakterystyką znanego cmentarzyska halzstackiego i omówienie prac podjętych w związku z projektem utworzenia na tym terenie zalewu.

Zeszyt 2, stron 33, ilustracje.

Numer specjalny: *Romanische Kunst in Österreich-Ausstellung und Werkstatt (Sztuka romańska w Austrii — wystawa i warsztat)*.

J. Zyk an, *Die Restaurierungsarbeiten der Werkstätten des Bundesdenkmalamtes für die Ausstellung „Romanik in Österreich” (Prace konserwatorskie przeprowadzone przez Pracownię Federalnego Urzędu Ochrony Zabytków w związku z wystawą „Sztuka romańska w Austrii”)*, s. 58-76, 45 il.

Nawiązując do prac przedsięwziętych w związku z poprzednimi wystawami, stanowiącymi tradycyjnie demonstrację metod stosowanych przez pracownię, autor omawia problematykę prac konserwatorskich związanych z przygotowaniem obecnej wystawy odbywającej się w XIII-wiecznym kościele w Stein. Na wybranych przykładach scharakteryzowane zostały rodzaje zniszczeń, przebieg badań (odkrywki, rentgen, epi-technoskop), oraz teoretyczne ukierunkowanie i praktyczna realizacja zabiegów (usuwanie dodatków i nawarstwień, ucyfelnianie stanu pierwotnego, utrwalanie substancji, uzupełnienie i rekonstrukcja).

W. Frodl, *Kopien der mittelalterlichen Wandmalereien in Österreich (Kopie średniowiecznych malowideł ściennych w Austrii)*, s. 77-90, 32 il, 1 rys.

Wychodząc z założenia, że część zabytków mimo postępu nauk konserwatorskich, ulegać będzie niemożliwemu do powstrzymania procesowi zniszczenia, przystąpiono w Austrii, wzorem Francji i Jugosławii, do wykonywania kopii najbardziej cennych obiektów. Artykuł charakteryzuje teoretyczne i praktyczne aspekty tej akcji i omawia przebieg wykonania kopii polichromii kaplicy św. Jana w Pürgg oraz sposób jej ekspozycji w modelu wnętrza tej budowli naturalnej wielkości, wzniesionym na terenie wystawy.

Zeszyt 3/4, stron 69, ilustracje.

Numer specjalny: *Planung, Städtebau und Denkmalpflege (Planowanie przestrzenne i urbanistyka a zagadnienia ochrony zabytków)*.

Die Redaktion, *Zur „Campagne Internationale pour les Monuments” der UNESCO 1964 (Od redakcji, W związku z „Campagne Internationale pour les*

Monuments” zorganizowaną przez UNESCO w 1964 r.), s. 91.

J. J. Van de Venne, *Stadtplanung in Maastricht (Problemy planowania przestrzennego miasta Maastricht)*, s. 92-111, 13 il, 7 planów.

Po omówieniu historii przestrzennego rozwoju miasta od czasów rzymskich po współczesne, artykuł analizuje problemy wynikające z aktualnej sytuacji urbanistycznej i charakteryzuje program prac zmierzających do ich rozwiązania (komunikacja, przemiany struktury zaludnienia, usług i handlu, problem industrializacji, sanacja i konserwacja itd.).

B. Klemm, *Erneuerung denkmalwerter Altstädte (Odnawianie zespołów staromiejskich o wartości zabytkowej)*, s. 111-118, 10 il, 2 plany.

Artykuł omawiający początki zainteresowania się miastem jako zabytkiem i charakteryzujący główne aspekty współczesnej problematyki konserwatorskiej w zakresie ochrony i konserwacji zabytkowych zespołów staromiejskich (problemy inwentaryzacji urbanistycznej, analizy poszczególnych funkcji, sanacja, konserwacja, rekonstrukcja itd.).

P. Leisching, *Neue Wege der Denkmalschutzgesetzgebung in Frankreich. Die „Loi Malraux” 1962 (Nowe drogi francuskiego prawodawstwa w zakresie ochrony zabytków — „Loi Malraux 1962”)*, s. 118-121, 1 il.

Poprzedzony krótką charakterystyką rozwoju francuskiego ustawodawstwa w zakresie ochrony zabytków, obszerny komentarz do nowej ustawy z dnia 4 sierpnia 1962 („Journal officiel” z 7 sierpnia 1962), uwzględniający szczególnie problemy finansowe i prawne w odniesieniu do zabytków architektury i ich zespołów (wykup, wywłaszczenie, kredyty i subwencje).

W. Frodl, *Änderungen im Wiener Stadtbild (Zmiany w krajobrazie miejskim Wiednia)*, s. 121-131, 10 il, 5 planów, 9 rysunków.

Artykuł omawia problemy konserwatorskie Wiednia, wyłaniające się w związku z planowaną regulacją linii zabudowy, sanacją i usprawnieniem komunikacji. Najobszerniej potraktowano sprawę pilności przeprowadzenia inwentaryzacji, konieczności zachowania, dla utrzymania atmosfery miasta, kamienic mało wartościowych jako jednostki, lecz charakterystycznych jako zespoły, trudności w osiągnięciu harmonijnego współistnienia starej i nowej architektury itd.

T. Hoppe, *Die Erhaltung der Salzburger Altstadt — eine Aufgabe für Städtebau und Denkmalpflege (Zachowanie starego miasta w Salzburgu zadaniem dla urbanistów i konserwatorów)*, s. 131-141, 5 il, 1 plan. Omówienie historii przestrzennego rozwoju zespołu staromiejskiego oraz jego wielorako uwarunkowanej problematyki urbanistycznej i konserwatorskiej, zakończone sformułowaniem wniosków i postulatów (badania geologiczne, inwentaryzacja, klasyfikacja, rozwiązanie problemów własnościowych itd.), stwarzających podstawę do realnego projektowania sanacji.

N. Wibiral, *Probleme der Denkmalpflege in Linz (Problemy konserwatorskie miasta Linz)*, s. 141-148, 14 il.

Rozważania na temat problemów konserwatorskich zabytkowego śródmieścia, wynikających głównie z następstw intensywnej industrializacji, wzrostu zaludnienia, natężenia ruchu itd.

F. Eppel, *Der Hauptplatz von Wiener Neustadt (Główny plac miasta Wiener Neustadt)*, s. 148-158, 10 il, 1 plan.

Autor charakteryzuje na wybranym przykładzie ogólne problemy odbudowy i konserwacji zniszczonych wojną miast zabytkowych, analizując trudności wynikające z niedostatków austriackiej ustawy o ochronie zabytków, samowoli prywatnych właścicieli, nacisku względów użytkowych, indywidualizmu i ambicji projektantów itd.

J. Menardi, *Denkmalpflegerische Probleme in den Altstädten Tirols (Problemy konserwatorskie ośrodków staromiejskich Tyrolu)*, s. 158—162, 3 il., 1 plan. Spośród omówionej skrótowo, różnorodnej problematyki na szczególną uwagę zasługują problemy komunikacyjne małych osiedli, gdzie prywatny handel i usługi sprzeciwiają się budowie omijających zabudowę obwodnic, co powoduje konieczność wyburzeń substancji zabytkowej przy poszerzaniu starych tras przelotowych, prowadzących wąskimi uliczkami.

G. Mossler, *Städte unter Asphalt und Beton (Miasta pod asfaltem i betonem)*, s. 162—164, 1 rys. Artykuł postuluje intensyfikację badań archeologicznych na terenie miast, argumentując ich celowość dotychczasowymi osiągnięciami i istniejącymi możliwościami (większość osiedli z przedhistoryczną metryką, spora ich liczba na miejscu rzymskich miast i obozów).

Recenzje.

M. Merian, *Topographia Germaniae*, bm 1963, (W. Frodl), s. 165.

H. Simon, *Das Herz unserer Städte*, Essen 1963, (W. Frodl), s. 165.

Die Städte Mitteleuropas im 12. und 13. Jahrhundert, „Beiträge zur Geschichte der Städte Mitteleuropas”, Bd. 1., Linz 1963, (W. Frodl), s. 165.

F. Fuhrmann, *Salzburg in Alten Ansichten*, Salzburg 1963, (W. Frodl), s. 166.

W. Alzinger, *Die Stadt des siebenten Weltwunders*, Wien 1962, (W. Frodl), s. 166.

G. Mazzariol, T. Pignatti, *La pianta prospettica di Venezia del 1500 disegnata da Jacopo de'Barbari*, Venezia 1963, (O. Demus), s. 166.

De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst, Deel V, *De Provincie Limburg*, s'Gravenhage 1962, (I. Höfer), s. 167.

Reihe: Dome, Kirchen, Klöster, Bd. 1—8, Frankfurt/Main 1963, (G. Bittner), s. 167.

Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg, Neue Folge, 1. Bd. 1961, 2. Bd. 1962, Klosterneuburg, (G. Bittner).

P. Karnitsch, *Die Linzer Altstadt*, „Linzer Archeologische Forschungen Bd. 1. Linz 1962, (H. Stiglitz), s. 168.

R. Feuchtmüller, *Friedrich Gauermann 1807—1862*, Wien 1962, (E. Gasselseder), s. 168.

Venezia, Milano 1963, (O. Demus), s. 168—169.

G. Lesky, *Barocke Embleme in Voraub und anderen Stiftungen Österreichs*, Graz 1963, (H. Aurenhammer), s. 169.

D. Radocsay, *Gotische Tafelmalerei in Ungarn*, Budapest 1963, (O. Demus), s. 169—170.

H. D. Ingenhoff, *Der Meister von Siegmaringen, Die Malerfamilie Strüb aus Veringenstadt*, Stuttgart 1962, (G. Tripp), s. 170.

Die Kunstdenkmale des Kreises Rügen, Leipzig 1963, (I. Höfer), s. 170.

H. Aurenhammer, *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Wien 1962, (Redakcja).

Marian Arszyński

R E C E N Z J E

5 Izabela Jasiocka, Henryk Kondziela *Przegląd zabytków miasta Poznania (urbanistyka, architektura, budownictwo)*, Poznań 1965. Wyd. Prez. Rady Narodowej m. Poznania, Wydział Kultury, Konserwator Zabytków Miasta, 102 strony, plan rozmieszczenia zabytków.

Wiele już powiedziano i napisano na temat społecznego aspektu zagadnienia ochrony zabytków oraz koniecznej w związku z tym popularyzacji problematyki konserwatorskiej i wiedzy o zabytkach sztuki. Jest rzeczą oczywistą, że tak pożądana współpraca władz konserwatorskich ze społeczeństwem nie może rozwijać się prawidłowo, o ile nie zostaną jak najszerzej upowszechnione podstawowe wiadomości o zabytkach i ich roli w życiu społeczeństwa, a wreszcie o już przeprowadzonych pracach konserwatorskich i o potrzebie dalszej opieki nad artystycznym dorobkiem przeszłości.

Prace naukowe z tej dziedziny nie wszędzie docierają i nie zawsze znajdują chętnego odbiorcę; ciesząca się na ogół olbrzymim powodzeniem literatura popularna i popularyzatorska niejednokrotnie nie staje na wysokości zadania. W tych warunkach wydawane w ciągu ostatnich lat przez terenowe władze konserwatorskie „przeglądy zabytków” spełniają rolę niezwykle pożyteczną, tym ważniejszą, że jako: *przeznaczone w zasadzie dla celów służbowych i popularyzatorskich*, trafiają do wszystkich osób i instytucji urzędowo zajmujących się tym zagadnieniem. „Przeglądy” te, opracowane są w oparciu o materiały zebrane w związku z pracą urzędów konserwatorskich, rezultaty ogólnopolskiej klasyfikacji zabytków w r. 1962, a jednocześnie wykorzystują wyniki najnowszych, przeważnie nieopublikowanych jeszcze badań (często prowadzonych z inicjatywy i dla potrzeb konserwatora). Dla zainteresowanego amatora stanowią niezastąpione źródło rzetelnych wiadomości, pozwalających pogłębić znajomość zabytków terenu i zrozu-

mieć ich znaczenie. Dla fachowca natomiast posiadają wartość „reference book”, szczególnie na terenach, dla których nie wydano jeszcze Katalogu Zabytków Sztuki IS PAN.

Jednym z miast, któremu *przegląd zabytków* musi chwilowo zastąpić ich katalog, jest Poznań. Przegląd zabytków jego urbanistyki, architektury i budownictwa opracowali z całą znajomością rzeczy Izabela Jasiocka i Henryk Kondziela. Wstęp do tej publikacji uzasadnia jej cele, wyjaśnia pojęcie zabytku i mówi o roli zabytków w życiu współczesnego miasta. Omawia też założenia ogólnopolskiej klasyfikacji zabytków. Właściwy przegląd zabytków wyodrębnia założenia urbanistyczne, obwarowania, architekturę świecką, budownictwo mieszkalne, architekturę sakralną. Żałować wypada, że nie uwzględniono pomników, które zdają się stanowić istotny element założeń urbanistycznych. Poszczególne obiekty opracowano wg powszechnie przyjętego w tych wypadkach schematu: adres i klasa zabytku, krótki zarys historii własności i dziejów budowy, zwięzła charakterystyka obiektu, a wreszcie przebieg prac rekonstrukcyjnych i konserwatorskich z podaniem nazwisk autorów. Szczególnie fragmenty odnoszące się do powojennej odbudowy zabytków mają wartość nieledwie źródłową; po raz pierwszy bowiem zebrano i opublikowano dokładne o nich informacje i to dla wszystkich obiektów zabytkowych w mieście.

Omawiane opracowanie przy wszystkich swoich zaletach nasuwa jednak kilka uwag krytycznych. Bardzo dyskusyjne wydaje się umieszczenie gmachów kolegium i szkoły jezuitskiej wśród architektury świeckiej. Autorzy zastanawiali się zresztą nad tym problemem (s. 9), i swoje stanowisko uzasadnili dwukrotnie niemal funkcją kolegium jako siedziby władz świeckich. Nie zmienia to jednak historycznego faktu, że obydwa te gmachy, pomimo że przeznaczone im w chwili budowy funkcje pełniły tylko przez lat kil-